

نگاهی به دستورالعمل اجرایی توزیع شیر رایگان در مدارس:

نظارت؛

سلامت شیر توزیع شده را تضمین می کند

برنامه شیر مدرسه ایران با توجه به اهمیت و حساسیت موضوع توزیع شیر برای تامین سلامت دانش آموزان، از سال ۱۳۸۰ با توزیع رایگان شیر البته با توقف‌هایی در برخی سال‌ها در حال اجرا است. این کار با هدف افزایش فرهنگ مصرف شیر و ارتقای سطح سلامت دانش آموزان در کشور انجام می شود.

تهیه و توزیع شود. برای توزیع تا مدرسه شیرهای پاستوریزه حفظ زنجیره سرد (از شرکت تا مدرسه) توسط همه دست‌اندرکاران از جمله شرکت طرف قرارداد و عوامل توزیع کننده ضروری اعلام شده است.

برای حفظ شیر، آن گونه که در دستورالعمل آمده است استان‌های گرمسیری می‌توانند تا ۱۰۰ درصد شیر توزیعی را از نوع شیر فرادما یعنی استریلیزه خریداری کنند.

بسته‌های حاوی شیر هم‌چنین باید پیام‌هایی مثل «بانی بنوشید»، «ویژه مدارس»، «غیر قابل فروش» و پیام‌های تبلیغی با محتوای بهداشتی و فرهنگی را که مورد تایید کارگروه تخصصی استان‌ها است بر روی خود داشته باشند.

نظارت مالی براساس دفترچه‌های توزیع شیر انجام می‌شود

دستورالعمل وزارت آموزش و پرورش نشان می‌دهد که اداره کل آموزش و پرورش هر استان باید دفترچه توزیع شیر مدرسه را به صورت متحدالشکل به تعداد مدارس تحت پوشش خود تهیه کند و به آن‌ها تحویل بدهد. این دفترچه به عنوان سند مالی برای نظارت و بررسی باید در مدرسه نگهداری شود.

پس از تکمیل و راه‌اندازی سامانه شیر مدرسه اداره کل آموزش و پرورش استان باید اطلاعات برنامه شیر مدرسه را در سامانه به طوری ثبت کند که به‌روز و قابل گزارش‌گیری باشد. هزینه چاپ و توزیع دفترچه و فرم‌های مورد نیاز همگی برعهده شرکت طرف قرارداد است.

نظارت بر اجرای برنامه بر عهده کمیته ملی شیر مدرسه است

ارکان برنامه شیر مدرسه از سه بخش کمیته ملی، دبیرخانه و کارگروه استانی تشکیل شده است. کمیته ملی رکن اصلی برنامه شیر مدرسه است و شامل معاون توسعه مدیریت و پشتیبانی وزارت آموزش و پرورش به عنوان رئیس کمیته ملی، نمایندگان تام‌الاختیار سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، وزارت بهداشت، سازمان حمایت از تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و سازمان ملی استاندارد هستند.

همچنین دبیرخانه یکی از ارکان اصلی برنامه است که در معاونت توسعه مدیریت و پشتیبانی وزارت آموزش و پرورش مستقر و

دانش‌آموزان مشغول به تحصیل و کارکنان شاغل در مقاطع ابتدایی، متوسطه دوره اول و متوسطه دوره دوم دولتی و غیردولتی، دانش‌آموزان و کارکنان شاغل در مراکز شبانه‌روزی کودکان بی‌سرپرست تحت پوشش سازمان بهزیستی و دانش‌آموزان و کارکنان شاغل در پیش‌دستانی‌های ضمیمه همزمان مدارس ابتدایی دولتی و غیردولتی، جامعه هدف برنامه شیر مدرسه ایران هستند. با این ملاحظه که محدودیت‌های بودجه‌ای امسال و در برخی سال‌های دیگر هم جامعه اجرای طرح را کوچک‌تر از جامعه هدف کرده است.

توزیع و تامین شیر برای مدارس براساس دستورالعمل اجرایی وزارت آموزش و پرورش اجرا می‌شود. نظارت بر اجرای این برنامه هم براساس همین دستورالعمل است و برای حفظ سلامت دانش‌آموزان بر اجرای بندهای این دستورالعمل تاکید شده است.

شیر توزیعی چه ویژگی‌هایی دارد؟

براساس این دستورالعمل دارا بودن پروانه بهداشتی ساخت معتبر برای شیر پاستوریزه و استریلیزه از وزارت بهداشت، دریافت گواهی تایید شرایط فنی و امتیاز بی‌آربی از معاونت غذا و دارو از الزامات تعیین شده از سوی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی برای شرکت‌های طرف قرارداد در برنامه شیر مدرسه ایران است.

همچنین دارا بودن پروانه کاربرد علامت استاندارد معتبر از سازمان ملی استاندارد ایران با حداقل یک سال قدمت و دریافت گواهی از اداره‌های کل استاندارد استان محل استقرار از جمله ویژگی‌های ضروری است. این پروانه نشان می‌دهد تمامی شیرهای پاستوریزه و استریلیزه تولید و توزیع شده از سوی شرکت متقاضی عقد قرارداد در آزمون‌های میکروبیولوژی هیچ‌گونه موارد مردودی نداشته است و در آزمون‌های فیزیکی و شیمیایی نیز به لحاظ عوامل بحرانی فاقد مردودی و در عوامل عمده حداکثر دو مقوله مغایرت داشته است. این ویژگی‌ها از الزامات تعیین شده از سوی سازمان ملی استاندارد ایران برای شرکت‌های طرف قرارداد است.

دستورالعمل وزارت آموزش و پرورش نشان می‌دهد شیرهای توزیعی مشمول این برنامه باید در بسته‌های ۲۰۰ سی سی همراه با نی و با چربی ۲.۵ درصد با رعایت ضوابط بهداشتی و استانداردها

خواهد شد.

اولین رد شدن نمونه‌های شیر به منزله لغو قرارداد خواهد بود

نمونه‌برداری از شیر مدرسه در شرکت از خط تولید و انبار محصول نهایی انجام خواهد شد و در صورت مشاهده اولین عدم انطباق بحرانی، قرارداد شرکت لغو خواهد شد و در صورت مشاهده اولین عدم انطباق عمده به واحد تولیدی اخطار کتبی داده می‌شود. همچنین در صورت تکرار عدم انطباق عمده قرارداد لغو می‌شود. اما در مورد عدم انطباق جزئی تا دو بار به شرکت اخطار کتبی داده خواهد شد و در صورت تکرار عدم انطباق جزئی برای بار سوم در قرارداد انجام خواهد شد.

نظارت بر امور حمل و نقل و نگهداری و انبارهای ذخیره برنامه شیر مدرسه ایران نیز بر عهده واحد بهداشت محیط معاونت بهداشتی در دانشگاه علوم پزشکی است. نمونه‌برداری شیر مدرسه از این مکان‌ها حداقل ماهی یک بار توسط بازرسان بهداشت محیط انجام می‌شود.

نظارت و بازرسی از برنامه شیر مدرسه ایران در مدرسه و در طول زمان توزیع شیر بر عهده واحد بهداشت محیط در معاونت بهداشتی دانشگاه‌های علوم پزشکی است. به همین خاطر باید برنامه توزیع شیر در مدارس توسط کمیته استانی و منطقه شیر مدرسه تهیه شده و در اختیار واحد بهداشت محیط در معاونت‌های بهداشتی دانشگاه قرار گیرد تا حداقل ماهی یک بار از مدارس تحت پوشش در هنگام توزیع شیر نمونه‌برداری انجام شود.

در نهایت هم براساس دستورالعمل برای برنامه‌ریزی نظارت تخصصی و ارتقای فرایند نظارتی در همه مراحل اجرای برنامه شیر مدرسه کارگروه‌های تخصصی با عنوان کارگروه نظارت بهداشتی، کارگروه نظارت اجرایی و کارگروه نظارت مالی پیش‌بینی شده است.

اقدام قانونی بر عهده سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان است

سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان استان باید براساس گزارش کار کارگروه استانی درباره تخلفات واحدهای تامین‌کننده شیر مدرسه اقدام قانونی لازم را انجام دهد، اما اجرای این دستورالعمل مانع و نافی انجام وظایف قانونی سایر دستگاه‌های دولتی در ارتباط با کمیت و کیفیت شیر مدارس نیست.

مسئول هماهنگی فعالیت‌های ملی و بین‌بخشی است. به همین ترتیب کارگروه استانی هم در اداره کل آموزش و پرورش استان مستقر و ریاست آن بر عهده مدیر کل آموزش و پرورش استان است.

کنترل و نظارت بر تامین و توزیع برنامه شیر مدرسه برعهده کمیته ملی شیر مدرسه ایران است. در این زمینه نظارت کلی در سطح استان بر عهده کارگروه استانی است و اداره کل آموزش و پرورش استان برای نظارت دقیق بر عقد قرارداد، صحت آمار، توزیع صحیح شیر در مدرسه و مصرف بهینه و ... با تشکیل تیم نظارتی شامل کارشناسان، واحدهای شیر و تغذیه رایگان، حراست، حقوقی، آمار و بودجه، امور مالی، ارزیابی عملکرد، سلامت و تندرستی که زیر نظر رئیس کارگروه استان هستند بر حسن اجرای برنامه نظارت مستمر خواهند داشت.

شرکت‌های تولید شیر که مایل به شرکت در برنامه شیر مدرسه هستند باید قبل از عقد قرارداد مدارک و مستندات خود تاییدیه معاونت غذا و دارو دانشگاه علوم پزشکی و اداره کل استاندارد به کارگروه استانی ارائه کنند و استان‌ها براساس آن قرارداد را امضا کنند.

نظارت بر سلامت شیر مدرسه از خط تولید شرکت تا روی میز دانش‌آموز بر عهده دانشگاه‌های علوم پزشکی و معاونت غذا و دارو و معاونت بهداشت و اداره کل استاندارد است.

شرکت‌های تامین‌کننده شیر مدرسه موظفانند امکان بررسی و کنترل کیفی لازم را برای ارگان‌های نظارتی فراهم کنند و در صورت لزوم نتایج آزمایش‌های روی شیر مدرسه را که در آزمایشگاه شرکت نگهداری می‌شود در اختیار ارگان‌های نظارتی قرار دهند.

همچنین دبیرخانه کارگروه استانی نیز موظف است هر ماه گزارشی از فعالیت‌های انجام شده را به دبیرخانه کمیته ملی ارسال کند و در صورت بروز موارد خاص مانند آلودگی شیر، مسمومیت و غیره موضوع را در کوتاه‌ترین زمان ممکن به اطلاع دبیرخانه کمیته ملی و دستگاه‌های نظارتی مربوطه برساند.

نظارت بهداشتی بر واحد تولیدی طرف قرارداد برنامه شیر مدرسه ایران به صورت دوره‌ای و هفته‌ای یک بار از سوی معاونت‌های غذا و دارو دانشگاه علوم پزشکی انجام